

**ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
61^Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΦΟΙΤΗΣΗ**

**ΠΕΡΙΛΗΨΗ
ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ**

**“ΔΙΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ
ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ”**

ΑΠΟ

ΣΧΗ(ΠΖ) ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΦΛΩΡΟ

ΜΑΙΟΣ 2009

«ΔΙΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ»

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Αυτή η εκστρατεία, που πραγματικά άλλαξε τον κόσμο θα μελετηθεί με γνώμονα τις βασικές αρχές του πολιτικού ρεαλισμού που κατατίθενται στο έργο του Θουκυδίδη «Πελοποννησιακός Πόλεμος» και όπως αναφέρει ο R.Gilpin η ιστορία του Θουκυδίδη είναι το ίδιο χρήσιμος οδηγός για το πώς συμπεριφέρονται τα κράτη σήμερα όσο ήταν και τότε όταν γράφτηκε τον 5^ο π.Χ. αιώνα.».

Δεδομένης της τροπής της εκστρατείας, ιδιαίτερα στα ύστερα στάδια της, δηλαδή μετά την κατάλυση του Περσικού κράτους, θα μπορούσαμε με άνεση, να κατατάξουμε τον Αλέξανδρο σε αυτό το μοντέλο που ο M. Wight ονομάζει «επαναστατικούς». Η στρατηγική είναι έννοια που αφορά στις συγκρούσεις δύο ή περισσότερων αντιπάλων θελήσεων. Κατά καιρούς και σύμφωνα με το πρίσμα της κάθε εποχής έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί της έννοιας της στρατηγικής από παρα πολλούς στρατηγιστές λιγότερο ή περισσότερο διάσημους, όπως ο Clausewitz, ο Liddell Hart, ο στρατηγός Beauiffre, κλπ

Ο σχεδιασμός μιας υψηλής στρατηγικής πρέπει να περιλαμβάνει οπωσδήποτε τρία στοιχειώδη βήματα όπως παρακάτω,

α. Διάγνωση του διεθνούς περιβάλλοντος, καθορισμό των απειλών και εντοπισμό των περιορισμών και ευκαιριών που προκύπτουν.

β. Καθορισμό των επιδιωκόμενων πολιτικών σκοπών και ιεράρχησή τους αναλόγως των διατιθεμένων μέσων, έχοντας πάντα κατά νουν τα αναφερθέντα στην προηγούμενη παράγραφο.

γ. Καθορισμό του αποτελεσματικότερου συνδυασμού των διατιθεμένων μέσων για τη προώθηση των ιεραρχημένων στόχων, ώστε να αποφευχθεί η άσκοπη σπατάλη πόρων.

Οι διαστάσεις της Υψηλής Στρατηγικής έχουν όπως παρακάτω:

- (α) την στρατιωτική στρατηγική,
- (β) την οικονομική διάσταση,
- (γ) την εσωτερική πολιτική,
- (δ) την διεθνή νομιμοποίηση,
- (ε) την διπλωματία

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΟΔΟ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΤΟ ΘΡΟΝΟ

«Αρταξέρξης βασιλεύς νομίζει δίκαιον τας μεν εν τη Ασία πόλεις εαυτού είναι και των νήσων Κλαζομενάς και Κύπρον, τας δε άλλας Ελληνίδας πόλεις μικράς και μεγάλας αυτονόμους αφήναι πλήν Λήμνου και Ίμβρου και Σκύρου. Ταύτας δε ώσπερ το αρχαίον είναι Αθηναίων. Οπότεροι δε ταύτην την ειρήνην μη δέχονται, τούτοις εγώ πολεμήσω μετά των ταύτα βουλομένων και πεζή και κατά θάλαπταν και ναυσί και χρήμασι”.¹

Αυτό ήταν το βασικό νόημα της Ανταλκίδειας Ειρήνης του 386 π.Χ. που ήταν η κατάληξη της τελευταίας απόπειρας των Ελλήνων να απεγκλωβιστούν από τον Περσικό έλεγχο και επιρροή. Ο Μεγάλος Βασιλεύς της Περσίας, ήταν σε θέση και πάλι να επιβάλλει την θέληση του στον σπαρασσόμενο από μίση και έριδες Ελληνικό χώρο, παρ’ όλες τις ήττες που είχε υποστεί κατά την διάρκεια των Περσικών Πολέμων

Ο Περσικός Ιμπεριαλισμός εκμεταλευόμενος τις Ελληνικές έριδες ήταν παρών αλλά παράλληλα με τα ιστορικά αυτά γεγονότα που έφερναν ξανά στο προσκήνιο για

¹ ΞΕΝΟΦΩΝ , Ελληνικά , Ε΄. Ι. 30-31

πολλοστή φορά τον μεγάλο εξωτερικό κίνδυνο που αντιπροσώπευε η Περσία για τα ελληνικά πράγματα, υπήρχαν και φωνές «ενωτικές» που αντιλαμβάνονταν την επικρατούσα κατάσταση με πιο ευρύ πνεύμα και έβλεπαν τις λύσεις εκεί ακριβώς που οι κυβερνώσες «ελίτ» των πόλεων-κρατών έβλεπαν μόνο την σύγκρουση, ενδιαφερόμενες απλώς για την ηγεμονία στον Ελληνικό χώρο. Η ίδια η φύση του Ελληνικού πολιτικού συστήματος ήταν το μεγαλύτερο εμπόδιο

Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής Μακεδονικό κράτος – Ελληνική Συμμαχία

Το 359π.Χ. λοιπόν, ο Φίλιππος ο Β΄ αναλαμβάνει την εξουσία στη Μακεδονία, αρχικά Εδώ είναι το κομβικό σημείο στην ιστορία της Μακεδονίας, της Ελλάδος, αλλά και ολόκληρου του κόσμου όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα.

Στο σύνολο του ο Μακεδονικός στρατός είχε εξαιρετική δύναμη κρούσεως με αυξημένες δυνατότητες συνδυασμένης χρήσης προηγμένου πεζικού και του καλύτερου ιππικού στην Ελλάδα. Τον παραπάνω συνδυασμό έκανε ακόμη ισχυρότερο η πρωτοφανής ανάπτυξη του Μακεδονικού μηχανικού, κυρίως στον τομέα των πολιορκητικών μηχανών.

Η χρηματοδότηση των παραπάνω διευκολύνθηκε σε μεγάλο βαθμό όταν ο Φίλιππος έγινε κύριος των ορυχείων χρυσού και αργύρου του Παγγαίου.

Τελικά, μετά την μάχη της Χαιρώνειας το 338π.Χ. και την μακεδονική φάλαγγα να αναδεικνύεται ακατανίκητη, ο Φίλιππος βρίσκεται κυρίαρχος όλης της Ελλάδος και συνάπτει συμμαχίες σχεδόν με όλα τα Ελληνικά κράτη, πλην Λακεδαιμονίων.

Στη συνέχεια «συγκάλεσε Σύνοδο των συμμάχων στη Κόρινθο με σκοπό να εμβραπίσει τη πολιτική της ισχύος που είχε χρησιμοποιήσει μέχρι τότε, σε μια νομιμοποιητική διαδικασία σύμφωνα με την οποία καλούσε όλες τις ελληνικές πόλεις να στείλουν αντιπροσώπους στη Κόρινθο, για να συσκεφθούν μαζί του, σχετικά με την Νέα Τάξη που σκόπευε να επιβάλλει» (JFC FULLER, The Generalship of Alexander the Great)

Η Μακεδονία παραμένει εκτός ομοσπονδίας χωρίς δικαίωμα ψήφου, όμως διατηρεί την ηγεσία των Ελληνικών στρατευμάτων, με ισόβιο αρχιστράτηγο – ηγεμόνα τον ίδιο τον Φίλιππο. Οι δικαστικές, οικονομικές και πειθαρχικές δυνατότητες της Ομοσπονδίας και του Συμβουλίου ήσαν πολύ μεγάλες. Όπως αναφέρει ο Hammond, αν θέλουμε σύγχρονη αναλογία, έμοιαζαν περισσότερο με τις Ηνωμένες Πολιτείες, παρά με την Ευρωπαϊκή Ένωση. (N.G.L. HAMMOND, M. Αλέξανδρος ένας ιδιοφυής,)

Τον Ιούνιο του 337π.Χ. το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο συγκροτημένο σε σώμα συνέρχεται για πρώτη φορά στην Κόρινθο, όπου υποβάλλεται προς έγκριση το σχέδιο του Φιλίππου για πόλεμο με την Περσία

Ο Μακεδόνας βασιλιάς ενώπιον των αντιπροσώπων όλων των Ελληνίδων πόλεων, πλην Λακεδαιμονίων, διακηρύσσει ότι θα είναι ένας πόλεμος εκδικήσεως επικαλούμενος τις ωμότητες, τις φρικαλεότητες και τις εγκληματικές πράξεις του Ξέρξη κατά των ιερών και οσίων των απανταχού Ελλήνων και επιτυγχάνει την ομόφωνη αποδοχή του σχεδίου, ενώ ο ίδιος ορίζεται ανώτατος διοικητής των ομοσπονδιακών δυνάμεων με απεριόριστες αρμοδιότητες.

Το φθινόπωρο του ιδίου έτους δολοφονείται στις Αιγές κατά την διάρκεια μεγάλων εορτών και έτσι στον Μακεδονικό θρόνο ανέρχεται ο Αλέξανδρος, κληρονόμος της ισχυρότερης πολεμικής μηχανής εκείνης της εποχής και ηγεμών-κυρίαρχος της Ελληνικής χερσονήσου και του Αιγαίου μέχρις του Ελληνισπόντου.

Περσική Αυτοκρατορία

Από την άλλη πλευρά το περσικό κράτος στο οποίο αντιπαρατάχθηκε ο Αλέξανδρος οπωσδήποτε δεν είχε την δυναμική και την ορμή των πρώτων χρόνων όταν ο Κύρος Α΄ το 552π.Χ. έβαλε τις βάσεις για την περσική αυτοκρατορία ακολουθούμενος στην εξουσία από τον υιό του τον Καμβύση. Η αυτοκρατορία την εποχή του Δαρείου αφ' ενός μεν ήταν αχανής από πλευράς εδαφικής έκτασης, αφ' ετέρου απαρτίζετο από

ένα μείγμα λαών και εθνών συνδεδεμένων μεταξύ τους, όχι λόγω κοινής καταγωγής ή κοινής γλώσσας και θρησκείας. Διοικητικά η αυτοκρατορία υποδιαιρέθηκε σε είκοσι σατραπείες, «όχι κατά ενοικούσες εθνότητες ή διασώζοντας ιστορικά προηγούμενα, αλλά κατά φυσικές γεωγραφικές περιοχές όπως βασικώς όριζε η μορφολογία του εδάφους.

Ο Δαρείος Γ΄ έμελλε να είναι ο τελευταίος μεγάλος βασιλεύς της περσικής αυτοκρατορίας, αφού απεδείχθη ανίκανος να αντιμετωπίσει την ανερχόμενη δύναμη της Μακεδονίας, που την εποχή της ανόδου του στον περσικό θρόνο είχε ήδη δημιουργήσει τις πολιτικές, οικονομικές και διπλωματικές συνθήκες που θα της επέτρεπαν, υπό την ηγεσία του Φιλίππου αρχικά και του Αλεξάνδρου στη συνέχεια, να επιχειρήσει την ευθεία σύγκρουση με την μεγάλη, πλήν όμως σε πτωτική πορεία, δύναμη της εποχής, με τρόπο για τον νικητή την παγκόσμια κυριαρχία.

Σταθεροποίηση Ελληνικού Χώρου υπό Μακεδονική Ηγεμονία και Επέκταση στην Ευρώπη

Όταν συνέβη η δολοφονία του Φιλίππου ο Αλέξανδρος ήταν μόλις είκοσι ετών και είχε μπροστά του, τρία μεγάλα ανοικτά θέματα: Πρώτον, την επέκταση και σταθεροποίηση στη Βαλκανική ώστε να εξασφαλίσει τα βόρεια σύνορα του βασιλείου, δεύτερον, τον έλεγχο και διοίκηση της νεοσύστατης Ελληνικής συμμαχίας που ήταν κάτι απολύτως απαραίτητο, προκειμένου να αφιερωθεί στο τρίτο και σημαντικότερο, δηλαδή την εκστρατεία στη Μ. Ασία που βρισκόταν ήδη σε εξέλιξη. Με την υποστήριξη των πιστών στρατηγών Αντιπάτρου και Παρμενίωνος, ο Αλέξανδρος κατάφερε να σταθεροποιηθεί στον θρόνο της Μακεδονίας.

Ο Αλέξανδρος συγκέντρωσε λοιπόν τον στρατό του, υπερκέρασε τα στενά των Τεμπών, που φρουρούσαν οι Θεσσαλοί και βρέθηκε στα μετόπισθεν τους, αναγκάζοντας τους, με αυτόν τον τρόπο, να τον υποστηρίξουν εκλέγοντάς τον, ταγό τους. Μετά την συμφωνία με τους Θεσσαλούς, ο Αλέξανδρος προχώρησε στις Θερμοπύλες όπου συγκλήθηκε Αμφικτιονικό Συνέδριο. Κατά την συνεδρίαση, ο Αλέξανδρος ανάγκασε ουσιαστικά το συμβούλιο της Αμφικτιονίας να τον ανακηρύξει ηγεμόνα των Ελλήνων.

Το επόμενο πρόβλημα που επιζητούσε τη λύση του, ήταν αυτό της εξασφάλισης των βορείων συνόρων της Μακεδονίας. Οι Μακεδονικές φάλαγγες κατετρόπωσαν τους Τριβαλλούς και στη συνέχεια τους Θράκες. Ο Αλέξανδρος για μια ακόμη φορά επέτυχε μια γρήγορη και συντριπτική νίκη και έφθασε ανενόχλητος μέχρι τον ποταμό Ίστρο (Δούναβη), όπου κατετρόπωσε τους Γέτες.

Ο τρίτος αντίπαλος τον οποίο έπρεπε να αντιμετωπίσει ο Μακεδόνας βασιλιάς ήταν οι Ιλλυριοί, που ετοιμάζονταν να εισβάλουν στην Μακεδονία. Ο Αλέξανδρος κινήθηκε με το στρατό του αστραπιαία και η νίκη του ήταν αποφασιστική.

Μαζί με τις περσικές προσπάθειες πρόκλησης αναταραχών στις ελληνικές πόλεις, μεγάλη αναστάτωση προκλήθηκε όταν διαδόθηκαν ξαφνικά φήμες ότι ο Αλέξανδρος σκοτώθηκε στον πόλεμο με τους Ιλλυριούς. Οι Θηβαίοι, εξηγέρθησαν εναντίον των Μακεδόνων, πολιορκήσαν τη μακεδονική φρουρά της Καδμείας και έδιωξαν τους άλλους Μακεδόνες από την πόλη. Ο Αλέξανδρος, όταν πληροφορήθηκε τις πράξεις των Θηβαίων, κάλυψε απόσταση 200 χιλιομέτρων σε 13 ημέρες και εμφανίστηκε ξαφνικά έξω από τα τείχη της Θήβας.

Σε μια προσπάθεια να αποφύγει την σύγκρουση, κάλεσε τους πολιορκουμένους «μετέχειν της κοινής τοις Έλλησιν ειρήνης»² ενώ τους υποσχέθηκε και γενική αμνηστία, εάν παραδίνονταν αμέσως. Οι προτάσεις του απερρίφθησαν και τελικώς η λύση δόθηκε με στρατιωτική επέμβαση των δυνάμεων του Αλεξάνδρου, και ολοκληρωτική καταστροφή των Θηβών.

---

² ΔΙΟΔΩΡΟΣ, XVII, 9, 3

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΠΡΟΣ ΑΝΑΤΟΛΑΣ

Ένας καθοριστικός παράγων που υπεχρέωσε τον Αλέξανδρο να επισπεύσει την έναρξη της εκστρατείας πρέπει να ήταν οι επιτυχίες που σημείωσαν οι Πέρσες υπό την ηγεσία του Μέμνωνος του Ρόδιου στη Μικρά Ασία το 335π.Χ. Ο Μέμνων ο Ρόδιος, επικεφαλής των ελληνικών μισθοφορικών στρατευμάτων του Μεγάλου Βασιλέως, είχε φέρει σε αρκετά δύσκολη θέση τα μακεδονικά στρατεύματα.

Ο Πέρσης βασιλιάς είχε στην διάθεσή του ανεξάντλητους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους για να αντιμετωπίσει την πρόκληση. Ο Δαρείος όμως δεν εκμεταλλεύθηκε σωστά ούτε το αριθμητικό του πλεονέκτημα, ούτε στάθηκε ικανός να επιβάλλει στους τοπικούς σατράπες της Μ. Ασίας, στα πρώτα κρίσιμα στάδια της αναμέτρησης, την μοναδική στρατηγική λύση που του προσέφερε ο Μέμνων ο Ρόδιος, δηλαδή την στρατηγική της εξουθένωσης και της μεταφοράς της σύγκρουσης στο έδαφος του αντιπάλου, με τον κυρίαρχο την εποχή εκείνη περσικό στόλο στο Αιγαίο. Προτίμησε προσεγγίσεις άμεσης στρατηγικής, με σκοπό την συντριβή του αντιπάλου σε αποφασιστικές μάχες, δηλαδή στρατηγική εκμηδένισης.

Η μάχη του Γρανικού

Μετά την αναχώρηση από την Πέλλα, ο στρατός διέβη τον Στρυμόνα και ακολουθώντας το παραθαλάσσιο δρομολόγιο διέσχισε τον Έβρο και έφθασε στον Ελλήσποντο στην παραθαλάσσια Σηστό και η σημειολογία ήταν ξεκάθαρη: Ελληνικός στρατός περνούσε από την ευρωπαϊκή ακτή στην Ασία στο ίδιο ακριβώς σημείο, για να τιμωρήσει τους Πέρσες, για όσα είχαν συμβεί στο παρελθόν.

Η πρώτη μάχη δοθηκε στην φυσική και θετική οχυρή τοποθεσία του Γρανικού ποταμού και ο Αλέξανδρος κέρδισε την πρώτη μεγάλη του νίκη, η οποία εκτός των ψυχολογικών πλεονεκτημάτων που έδωσε στην ελληνική πλευρά, είχε και σημαντικά πρακτικά πολιτικά, στρατηγικά και οικονομικά οφέλη.

Όσον αφορά στην περσική πλευρά, ουσιαστικά όπως κατεδείχθη, από τον τρόπο με τον οποίο αποφασίσθηκε η αντιμετώπιση της εισβολής ξένων δυνάμεων στο έδαφος της αυτοκρατορίας, δεν υπήρχε καν, κεντρική στρατηγική για την αντιμετώπιση τέτοιας καταστάσεως.

Η μάχη της Ισσού

Ο Δαρείος είχε αποφασίσει να διακυβεύσει την τύχη του σε μία και μοναδική μάχη, αλλά διέπραξε ένα ασύλληπτο στρατηγικό σφάλμα, όταν το φθινόπωρο του 333π.Χ. αδημονών να συγκρουσθεί με τον Αλέξανδρο, απεφάσισε να κινηθεί με τον τεράστιο στρατό του από τις ανοικτές και ευρύχωρες πεδιάδες της δυτικής Μεσοποταμίας προς τις ορεινές περιοχές της Κιλικίας.

Η μάχη της Ισσού, η οποία έλαβε χώρα τον Οκτώβριο ή Νοέμβριο του 333π.Χ. είχε σαν αποτέλεσμα την καταστροφή πολύ μεγάλου και επιλέκτου μέρους των περσικών στρατευμάτων και αποτελεί σταθμό για την εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου, για μια σειρά από λόγους: Πρώτον, μετά από σχεδόν δύο χρόνια επιχειρήσεων των Ελληνικών δυνάμεων σε περσικό έδαφος, ο Πέρσης βασιλιάς αποφασίζει ηγούμενος του όγκου των δυνάμεων του, να συναντήσει τον αντίπαλο του. Δευτερον, η επικράτηση του Αλεξάνδρου στην μάχη της Ισσού, τον έφερε σε απόσταση αναπνοής από τις μεγάλες και κύριες βάσεις εξορμήσεως του περσικού ναυτικού, της Φοινίκης και της Αιγύπτου. Τριτον, με την κατάληψη της Δαμασκού από τον Παρμενίωνα, λίγο μετά την μάχη της Ισσού, έπεσαν στα χέρια του Αλεξάνδρου οι βασιλικοί θησαυροί.

Σε ότι αφορά στην πολιτική διάσταση μετά την συγκεκριμένη μάχη ο Δαρείος αποφασίζει να διαπραγματευθεί με τον Αλέξανδρο και έχουμε την ανταλλαγή των γνωστών επιστολών Αυτή η αλληλογραφία είναι σημαντικότερη από πολιτικής πλευράς γιατί μέσα από τις απαντήσεις του Αλεξάνδρου φαίνονται οι στόχοι του για την συνέχεια.

Στην δεύτερη και σημαντικότερη επιστολή ο Δαρείος, εκτός όλων των άλλων, προσέφερε στον Αλέξανδρο την διαίρεση του βασιλείου με όριο τον Ευφράτη ποταμό, υποσχόμενος παράλληλα φιλία, συμμαχία και σύναψη δυναστικών δεσμών μεταξύ της

δυναστείας των Αχαιμενιδών και των Τημενιδών, προσφέροντας μια από τις κόρες του, ως σύζυγο του Αλεξάνδρου. Ο Αλέξανδρος αμφισβήτησε ευθέως την νομιμότητα του Μεγάλου Βασιλέως στον Περσικό θρόνο, και απέρριψε τις προτάσεις του Δαρείου περί συνδιαχείρισης του διεθνούς συστήματος, αυτοχαρακτηριζόμενος Βασιλιάς της Ασίας, δηλαδή του Περσικού Βασιλείου. Εδώ πλέον γίνεται ολοφάνερο ότι, ο Αλέξανδρος έχει εγκαταλείψει τους παλαιούς και περιορισμένους πολιτικούς και στρατηγικούς στόχους, αυτούς που έθεσε ο Φίλιππος και πλέον διεκδικεί, όχι απλώς κάποιο τμήμα της περσικής αυτοκρατορίας ως κατακτητής, αλλά το σύνολο της, ως συνεχιστής των αυτοκρατόρων της.

Η μάχη των Γαυγαμήλων

Ο Πέρσης βασιλιάς, μετά την ήττα του στην Ισσό, είχε αρχίσει να συγκεντρώνει, για μια φορά ακόμη, στρατό στην Βαβυλώνα για να αντιμετωπίσει τους Μακεδόνες. Το πεδίο της μάχης προσδιορίστηκε με ακρίβεια και προετοιμάστηκε με επιμέλεια. Η αξία της μάχης των Γαυγαμήλων, η οποία συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά αυτού που ο Clausewitz ορίζει ως αποφασιστική μάχη, στο επίπεδο της στρατιωτικής στρατηγικής, είναι τεράστια για την πορεία των γεγονότων. Με αυτή τη μάχη και τυπικά έπαυσε να υπάρχει πλέον η περσική αυτοκρατορία, η οποία για αιώνες ήταν ο κακός δαίμονας των Ελλήνων.

Σχολιασμός της Υψηλής Στρατηγικής του Αλεξάνδρου

Ο βασικός λόγος για τον οποίο αναπτύσσεται μια υψηλή στρατηγική στο κρατικό επίπεδο είναι η ανάγκη προώθησης του εθνικού συμφέροντος. Ο Φίλιππος, ο εμπνευσμένος αυτός πολιτικός άνδρας, αντελήφθη ότι η ασφάλεια της Μακεδονίας προϋπέθετε δύο πράγματα: Πρώτον, την απώθηση των Περσών πέραν της Μ. Ασίας, και την μετατροπή της χερσονήσου σε ελεγχόμενη ζώνη ασφαλείας (buffer zone), με βάση τις ελληνικές πόλεις των παραλίων και δεύτερον, που ήταν προϋπόθεση για την επιτυχία του πρώτου, την επιβολή ενότητας στον ελλαδικό χώρο. Υπό την έννοια λοιπόν των παραπάνω διατυπωθέντων συλλογισμών, μπορεί να γίνει ένας πρώτος διαχωρισμός μεταξύ των πραγματικών σκοπών του πολέμου εναντίον των Περσών, που ήταν το δίλημμα ασφαλείας που αντιμετώπιζε το Μακεδονικό κράτος και των επισήμως προβαλλομένων που ήταν η εκδίκηση και τιμωρία του προαιώνιου συλλογικού εχθρού εξ ανατολών,

Το πραγματικά σημαντικό από Μακεδονικής πλευράς ήταν η εκπόνηση μιας υψηλής στρατηγικής που προωθούσε τον πραγματικό πολιτικό σκοπό, καλυπτομένη πίσω από τον επισήμως διακηρυσσόμενο. Αυτή αποτελεί εξάλλου και την επιτυχή πολιτική των μεγάλων δυνάμεων διαχρονικά.

ΚΑΤΑΛΥΣΗ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ - ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

Μετά την μάχη των Γαυγαμήλων, όπου ο Αλέξανδρος είχε ανακηρυχθεί *de facto*, αν όχι *de jure*, Βασιλεύς των Βασιλέων³, ακολούθησε καταδίωξη του Δαρείου μέχρι τα Άρβηλα, χωρίς όμως να καταστεί δυνατή η σύλληψη του και τελικώς δολοφονήθηκε από τον Βήσσο το 330 π.Χ., κάτι που ξεκαθάρισε και την θέση του Αλεξάνδρου ως διαδοχού των Αχαιμενιδών. Την άνοιξη του 323π.Χ. ο Αλέξανδρος εισέρχεται στη Βαβυλώνα, όπου ασχολείται με την προετοιμασία της επόμενης εκστρατείας που θα ήταν εναντίον της Αραβίας. Εκεί ο Αλέξανδρος τον Ιούνιο του 323π.Χ. πέθανε σε ηλικία μόλις 32 ετών.

Πολιτική διακυβέρνηση της νέας αυτοκρατορίας

Το πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο Αλέξανδρος από την στιγμή που αποφάσισε να προχωρήσει σε πλήρη κατάλυση της περσικής αυτοκρατορίας και απέρριψε την συνδιαχείριση του διεθνούς συστήματος με τον Πέρση αυτοκράτορα συνοψίζεται στα εξής : Πως θα μπορούσε να νικά τις αντίπαλες δυνάμεις σε ένα εχθρικό από πληθυσμιακής άποψης περιβάλλον και να προχωρά συνεχώς στην εχθρική ενδοχώρα

³JFC FULLER , *The Generalship of Alexander the Great* , Wordsworth Editions ,1998, σ. 109

με έναν μικρό σε μέγεθος στρατό, που δεν του επέτρεπε να αφήνει σημαντικές φρουρές στα μετόπισθεν για την διατήρηση της τάξεως των κατακτημένων περιοχών; Η λύση που έδωσε στον παραπάνω προβληματισμό είχε πολλά κοινά σημεία με την πολιτική που είχε ακολουθήσει μέχρι τότε. Όπως προαναφέρθηκε ο Αλέξανδρος είχε διαχωρίσει την αντιμετώπιση των εχθρικών στρατευμάτων από την αντιμετώπιση των λαών που κατακτούσε. Τα πρώτα έπρεπε να ηττηθούν, τους δεύτερους έπρεπε να τους κερδίσει.

Και στην νέα κατάσταση που επρόκειτο να αντιμετωπίσει το πρώτο σκέλος θα παρέμενε το ίδιο, το δεύτερο όμως έπρεπε να τροποποιηθεί: η μέθοδος που επέλεξε ήταν το να μοιρασθεί την εξουσία με την περσική ελίτ⁴ και να μην επιχειρήσει να κυβερνήσει ως ξένος βασιλεύς κατακτητής, δεν είχε τα μέσα άλλωστε.

Σε ότι αφορά τις νέες πόλεις αυτές εποικίζοντο με μεικτούς πληθυσμούς ντόπιων και βετεράνων ελληνικής καταγωγής από τον στρατό του και λειτουργούσαν διττά: αφ' ενός αποτελούσαν τόπους ανάπτυξης εμπορικών και οικονομικών δραστηριοτήτων και αφ' ετέρου ήσαν τόποι συγχώνευσης κουλτούρας, πολιτισμών και ιδεών.

Η πολιτική αυτή του Αλεξάνδρου έθεσε τις βάσεις για την δημιουργία ενός τεράστιου εμπορικού και κοινωνικού δικτύου που ανεπτύχθη επί της εποχής του και γιγαντώθηκε στην επακολουθήσασα ελληνιστική περίοδο, της οποίας παράπλευρη συνέπεια ήταν ο εξελληνισμός μεγάλων περιοχών της ανατολής.

Διεθνείς Σχέσεις και εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου

Είναι αναμφισβήτητο ότι με το τέλος της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου είχε συμβεί μια τεράστια αλλαγή στο διεθνές σύστημα εκείνης της εποχής. Αυτή η αλλαγή δεν έγινε απότομα και πολύ περισσότερο δεν έγινε τυχαία. Προετοιμάσθηκε κατάλληλα σε επίπεδα εκτιμήσεων και αναλύσεων και υποστηρίχθηκε επαρκέστατα από μια εμπνευσμένη υψηλή στρατηγική, που εκπονήθηκε βασικά από τον Φίλιππο Β' και εφαρμόσθηκε πιστά και απαρέγκλιτα από τον διάδοχο του, Αλέξανδρο Γ'. Στο διεθνές σύστημα την εποχή της ανόδου του Αλεξάνδρου στον μακεδονικό θρόνο, οι βασικοί δρώντες ήταν η Περσική αυτοκρατορία, οι ελληνικές πόλεις του νότου και το Μακεδονικό βασίλειο.

Σε ότι αφορά στην Περσία ήταν πλέον φανερό ότι η αυτοκρατορία δεν διέθετε εκείνο το απαραίτητο πλεόνασμα πολιτικής, στρατιωτικής, κοινωνικής και ιδεολογικής ισχύος, το οποίο θα της έδινε την απαιτούμενη ώθηση, ώστε να καταβάλει τον αντίπαλο που είχε εκτιμήσει ορθώς ως τον πλέον επικίνδυνο.

Η Μακεδονία λοιπόν, αργά αλλά σταθερά, ως τρίτος δρών ανάμεσα στην μεγάλη δύναμη και τις αλληλοσπαρασσόμενες ελληνικές πόλεις, στο σχετικό απυρόβλητο της περιφέρειας του διεθνούς συστήματος, άρχισε να συσσωρεύει στρατιωτική, οικονομική και πολιτική ισχύ με διαδοχικές εδαφικές επεκτάσεις, αναδιοργάνωση των ενόπλων της δυνάμεων, ενίσχυση των εσωτερικών της θεσμών και παράλληλη αύξηση της οικονομικής της βάσεως.

Το αποτέλεσμα ήταν η βαθμιαία της γιγάντωση σε σχέση με τα ελληνικά μεγέθη, η απόκτηση στρατιωτικής ισχύος τέτοιας που να την κάνει ακατανίκητη στον ελληνικό χώρο και τελικά η ανάδειξη της μετά την μάχη της Χαιρώνειας σε κυρίαρχη ελληνική δύναμη.

Η προσπάθεια προσαρμογής των λειτουργιών του διεθνούς συστήματος σύμφωνα με τον νέο συσχετισμό ισχύος, ξεκίνησε με την αμφισβήτηση της περσικής παρουσίας στην Μ. Ασία το 336π.Χ. όταν απεστάλη η προκεχωρημένη μακεδονική δύναμη εκεί. Οι πολιτικοί σκοποί του Φιλίππου σε κάθε περίπτωση, αλλά και του Αλεξάνδρου αρχικά, προχωρούσαν το πολύ μέχρι την κατάληψη και απελευθέρωση της Μ. Ασίας από την περσική κατοχή και την δημιουργία κατ' αυτόν τον τρόπο ενός αναχώματος που θα κρατούσε τους Πέρσες μακριά από τον κυρίως ελλαδικό χώρο και το Αιγαίο. Υπ' αυτήν την έννοια η σύγκρουση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ηγεμονική, αλλά το επιζητούμενο αποτέλεσμα, δεν ήταν η αλλαγή της φύσης του

⁴ JFC FULLER , The Generalship of Alexander the Great , Wordsworth Editions ,1998, σσ. 270

διεθνούς συστήματος (systems change), όπως τελικά κατέληξε να γίνει με την εκστρατεία του Αλεξάνδρου, όπου η σύγκρουση κατέληξε στην ολοσχερή έκλειψη κάθε αντίπαλης δύναμης ικανής να αντιπαρατεθεί στην ισχύ της αυτοκρατορίας του και στην de facto εγκαθίδρυση παγκοσμίου κράτους .

Τελικώς, η αμφισβητούσα το status-quo ανερχόμενη δύναμη, η οποία ισχυροποιήθηκε σταδιακά σε μια σχετικά απόμερη περιοχή του διεθνούς συστήματος, κατόρθωσε να εκτοπίσει από τον ρυθμιστικό της ρόλο την παραδοσιακά μεγάλη δύναμη μέχρι εκείνη την εποχή. Αυτό το πέτυχε με την εξαπόλυση ενός ηγεμονικού πολέμου, υπό την αρχική κάλυψη και δικαιολόγηση της απελευθέρωσης σκλαβωμένων ομοεθνών πληθυσμών και στην συνέχεια απροκάλυπτα για την επικυριαρχία σε ολόκληρο το διεθνές σύστημα. Σύμφωνα με τον R. Gilpin, οι ηγεμονικοί πόλεμοι απετέλεσαν πάντοτε τον βασικό μηχανισμό συστημικών αλλαγών στην παγκόσμια πολιτική.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την εξέταση της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου μπορούμε να καταλήξουμε σε ορισμένα χρήσιμα επιμέρους συμπεράσματα.

Η εκ των υστέρων ιστορική γνώση δεν πρέπει να μας παρασύρει σε επισφαλή συμπεράσματα σε ότι αφορά τις πραγματικές δυσχέρειες, τις πραγματικές δυνατότητες και τα πραγματικά πλεονεκτήματα που είχαν εναντίον αλλήλων οι δύο αντίπαλες δυνάμεις. Τίποτα δεν συνέβη τυχαία, κανείς δεν είχε θεία εύνοια ή θεία καταδίκη και τίποτα δεν λειτούργησε έξω από τον αδυσώπητο νόμο της ισορροπίας της ισχύος και της θουκυδίδειας ρήσης «ο ισχυρός προχωρεί και επιβάλλει την βούληση του και ο αδύναμος υποχωρεί και προσαρμόζεται».

Στο τελικό αποτέλεσμα της μεγάλης και πρώτης υπαρξιακής σύγκρουσης της Δύσης με την Ανατολή, που έληξε με την ολοκληρωτική κατάρχωση της πρώτης επί της δεύτερης εκείνο το οποίο πρέπει να αποτελέσει το πεδίο της αναζήτησης είναι οι συσχετισμοί ισχύος μεταξύ των αντιπάλων και οι επιμέρους αναμετρηθείσες υψηλές στρατηγικές.

Όσον αφορά στην ελληνική πλευρά, κατέστη σαφές ότι ο Αλέξανδρος πολύ λίγα συνεισέφερε στην διαμόρφωση και χάραξη της υψηλής στρατηγικής της Μακεδονίας, καθόσον αυτή είχε χαραχθεί σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο τουλάχιστον επίπεδο από τον πατέρα του τον Φίλιππο.

Η βασική εναρκτήριο πολιτική σκέψη λοιπόν του Φιλίππου για την διαμόρφωση της υψηλής του στρατηγικής, στηριζόταν στην αναζήτηση του πλέον κατάλληλου τρόπου διαφυγής από τον ολοένα ενδυναμούμενο περσικό κίνδυνο

Ο Φίλιππος είχε αντιληφθεί πλήρως την δυνατότητα επηρεασμού των ελληνικών πόλεων από τον περσικό παράγοντα, κάτι άλλωστε πασιφανές (βλέπε Ανταλκίδειος Ειρήνη και μεταγενέστερες περσικές επεμβάσεις στα ελληνικά πολιτικά πράγματα) και έτσι κατάλαβε ότι ικανή και αναγκαία συνθήκη για την επιτυχή αντιμετώπιση του κινδύνου που αντιπροσώπευε η Περσία, ήταν η προηγούμενη ομαλοποίηση του ελληνικού πολιτικού βίου και η σίγουρη πρόσδεση των ελληνικών πόλεων-κρατών της νοτίου Ελλάδος στο Μακεδονικό άρμα.

Η εσωτερική νομιμοποίηση στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο επετεύχθη με την αξιοποίηση του Πανελλήνιου οράματος, στο όνομα της εκστρατείας και της τιμωρίας του κοινού εχθρού, και ο Φίλιππος μπόρεσε να πετύχει υψηλά ποσοστά εσωτερικής νομιμοποίησης που εκφράσθηκαν με την δημιουργία του Κοινού των Ελλήνων και την Κορινθιακή Συμμαχία, βοηθούσης βεβαίως και της φοβερής πειστικής ικανότητας που παρείχαν σ' αυτόν και στον Αλέξανδρο οι μακεδονικές φάλαγγες. Τον ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής του Φιλίππου και μετέπειτα του Αλεξάνδρου απετέλεσαν η διπλωματία και η καινοτόμος στρατιωτική στρατηγική.

Από την άλλη πλευρά η περσική αυτοκρατορία φαίνεται να στερείται μακρόπνοης υψηλής στρατηγικής ικανής να της δώσει την ικανότητα να αντεπεξέλθει στις προκλήσεις που αναδύθηκαν με την εμφάνιση της Μακεδονίας του Φιλίππου στο προσκήνιο. Η περσική αυτοκρατορία απ' ότι φαίνεται στάθηκε ανίκανη να αντιληφθεί και να εκτιμήσει ορθολογικά τον κίνδυνο που αντιπροσώπευε η Ελληνική Συμμαχία υπό την

Μακεδονική ηγεσία ή αν τον αντελήφθη δεν διέθετε τα κατάλληλα αντανακλαστικά και το απαιτούμενο απόθεμα υλικών και ηθικών κυρίως δυνάμεων να τον αντιμετωπίσει.

Η εσωτερική νομιμοποίηση που μπορούσε να επιτύχει το περσικό κράτος δεν ήταν πολύ υψηλή εξ αιτίας της φύσεως του. Στον τομέα της διπλωματίας η περσική πλευρά προσπάθησε να εξασφαλίσει συμμάχους που θα μπορούσαν να τραβήξουν την προσοχή του αντιπάλου, αλλά απέτυχε. Η περσική διπλωματία απέτυχε, όχι γιατί ήταν ανίκανη, αλλά διότι βρήκε μπροστά της ένα κράτος σε ετοιμότητα να αποκρούει κάθε απόπειρα εφαρμογής επικίνδυνης γι' αυτό διπλωματικής προσπάθειας εκ μέρους του αντιπάλου. Άλλωστε μια επιτυχημένη διπλωματία έχει διττή υπόσταση: επιτυχή κατάληξη των ημέτερων διπλωματικών ενεργειών και καταστροφή των διπλωματικών προσπαθειών του αντιπάλου.

Απο στρατιωτικής πλευράς κατέστη εμφανές ότι ο ανατολίτικος τρόπος «μάχεσθαι» (μαζική χρήση μεγάλων δυνάμεων ιππικού και πεζικού, χωρίς εσωτερική συνοχή και τέλεια εκπαίδευση) ήταν καταδικασμένος σε αποτυχία. Η ασθενής Περσική Αυτοκρατορία χρειαζόταν ένα θαύμα ή υιοθέτηση ριζοσπαστικών στρατιωτικών μεθόδων για να σωθεί. Δεν συνεβη κανένα εκ των δυο

Τέλος, πρέπει να τονισθεί ότι οι ενέργειες του Αλεξάνδρου σε κάθε επίπεδο (πολιτικής, οικονομίας, στρατηγικής και τακτικής), απεκάλυψαν μια μεγαλοφυή προσωπικότητα, έναν άνθρωπο εξαιρετικά μελετηρό, ορθολογιστή και πραγματιστή, με σαφείς επιρροές από την διδασκαλία των κυνικών, πράγμα που εξηγεί την χαρακτηριστική αδιαφορία προς το άτομο του και την έκθεση σε διαρκείς κινδύνους, που καταγράφεται στις πηγές. Ο Αλέξανδρος είναι ο πρώτος που συνέλαβε το ενιαίο και αδιάσπαστο του ευρασιατικού γεωπολιτικού, γεωστρατηγικού και γεωοικονομικού χώρου, διαθέτοντας απόψεις και πολιτική για την ενοποίηση του κάτω από ενιαία διακυβέρνηση, πράγμα που τον καθιστά ακόμη και σήμερα απολύτως σύγχρονο, αφού τα ίδια προβλήματα εξακολουθούν να ταλανίζουν τα εδάφη και τους λαούς της πρώην αυτοκρατορίας του, οι οποίοι ακόμη εξακολουθούν να τον έχουν σε περίοπτη θέση στις παραδόσεις τους